

הוא מחלל שבת, שהרי הוא רואה שאינו מרים את השפופרת בשבת. א"כ אין כאן חשד כלל. וא"כ אפילו אם נאמר שחיוג טלפוני אסור בשבת מהתורה, בנ"ד אין כל חשד ולכן נראה שמותר לחייג מארה"ב לישראל בערב שבת, למרות שבישראל כבר נכנסה השבת. ובפרט שהרמ"א מביא שתי דיעות, וכתב שבמקום פסידא יש להקל, לכן נראה שמותר לחייג בערב שבת מארה"ב לישראל.

ויתכן לומר שהחשד שמא הוא מחלל שבת קיים רק כאשר הוא נמצא באותו מקום בו הוא עושה את המעשה. כגון מי שהריחיים שלו טוחנות מאליהן בשבת ויש קול, החשד הוא שהוא הפעילם בשבת, לכן הדבר אסור. אך מי שמטלפן מארה"ב לישראל, הרי הרואה אותו בארה"ב מטלפן ביום ששי לא חושד בו כלל שעובר עבירה. והשומע את צלצול הטלפון בישראל בשבת לא חושד במקבל השיחה שמא

סימן כ

מכשיר למניעת הרטבה בשבת

ב. בין גדרי שבת לנזיקין

איתא בירושלמי (הובאו דבריו בתוס' ב"ק ד' ע"א ד"ה כיון) שישן אינו חייב אלא כאשר השכיב עצמו אצל הכלים. וה"ה בנ"ד כשהלך לישון וידע מקיומו של המכשיר הר"ז פושע. אולם יש לחלק בין נזיקין לשבת. בנזיקין חייב בין ער בין ישן בין אונס בין במזיד. ואילו בשבת מסתבר שישן שעשה מלאכה פטור דמלאכת מחשבת אסרה תורה וישן הוי כמתעסק בעלמא. ואע"פ שבשעה שהלך לישון ידע שהוא עלול להפעיל את המכשיר בשנתו, ואדעתא דהכי משתמש בו. מיהו בשעה שהמכשיר פועל הוא ישן שנת ישירים והוא מתעסק גמור. והנה גרם נזיקין אסור מן התורה ואילו בשבת מותר, וכן בנזיקין מוזהר גם על נזקי בהמתו משא"כ בשבת מוזהר על שביתת בהמתו אך לא משום שהוא עושה את המלאכה אלא משום שהתורה ציונה את מנוחתה עליו. (ועוד בנזיקין חייב על הפשיעה, ובשבת על המעשה, וצ"ע בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס).

ג. אנוס ומתעסק

והנה מצינו מחלוקת בין רעק"א (שר"ת סי' ח') והנתיבות (מקור חיים סי' תל"א) אי מתעסק הוא

ראשי פרקים

שאלה

- א. המכשיר ודרך עבודתו
 - ב. בין גדרי שבת לנזיקין
 - ג. אנוס ומתעסק
 - ד. בונה ומשמיע קול
 - ה. חולה
- מסקנה

שאלה

האם מותר להשתמש במכשיר למניעת הרטבה בשבת?

א. המכשיר ודרך עבודתו

זו צורת המכשיר: הוא מורכב משתי רשתות שאין ביניהן חיבור וע"כ לא עובר בהן זרם חשמל. כשנכנסת רטיבות בין הרשתות הן מתחברות למעגל זרם המפעיל פעמון ומעורר את הישן. החולה צריך לישון ערב עם מכשיר זה, כדי שיגמל מהרטבה ולא להפסיק אפילו לילה אחד, עד שיגמל.

מוחלט שבכל לילה ירטיב, אף שלרוב הוא מרטיב מ"מ הוי דבר שאינו מתכוין.

ד. בונה ומשמיע קול

ועוד י"ל דצ"ע מה האיסור כאן? אם משום בונה לחזו"א שסגירת מעגל זרם בשבת הוא בונה, צ"ע אי הוי בונה דאורייתא בנ"ד דהוי בנין בכלים. אולם אכן דעת החזו"א שגם בכלים חייב, משום שלדעתו הזרמת זרם בחוט זה בנינו. אלא שסברת החזו"א צ"ע, כפי שהעיר עליו הגרשז"א בקובץ מאמרים בעניני חשמל. ועוד עי' מ"מ פ"ב (ה"ב) מהל' שבת שבבונה יש צורך בכונה, ובנין בלי כונה לאו שמיה בנין. (מיהו כאן כשהוא מרכיב את המכשיר שיפעל בזמן ההרטבה יש כונה לבנות אע"פ שבזמן ההרטבה עצמה אינו מתכוין).

ואי משום משמיע קול יש מקום לדון דאינו קול זמר, אלא רק לשיטות שכלי המיועד להשמעת קול אסור להשמיע בו קול. ומ"מ אינו אלא איסור מדרבנן (סי' ר"ב ס"ה).

ה. חולה

ואולי י"ל דבנ"ד אדם זה הנצרך למכשיר זה הוא חולה, וכ"ת שאין כל גופו חולה מזה, זה אינו, דידוע שמקורה של מחלה זו הוא בנפשו וא"כ כל נפשו חולה מזה ועדיף טפי מכל גופו חולה. (מיהו חולה נחשב רק מי שצריך לשכב על מיטתו מחמת חוליו, ואילו חולה זה אינו צריך לשכב). אך יש כאן כבוד הבריות, ואע"פ שמדובר בנער צעיר, אך מכיון שבני גילו כבר אינם מרטיבים והוא עדיין מרטיב אין לך בושת גדולה מזו, וקטן שנכלם יש לו בושת כמבואר בב"ק פ"ו א'.

מסקנה

יש מקום להתיר איסור דרבנן במקום חולה שאין בו סכנה כנידון זה, ועדיף טפי מעושה בשינוי כי עושה בשנתו. מיהו להפסיק את הפעמון נראה שאסור וראוי להתקין שהפעמון יצלצל זמן קצוב בלבד.

רק פטור מקרבן או שהוא היתר גמור. ואם נאמר שהוא היתר גמור גם בנ"ד שרי דהרי הוא מתעסק בעלמא. ואפילו למ"ד דמתעסק פטור אבל אסור י"ל דבנ"ד שרי טפי, דישן הוי פחות ממתעסק דישן הוא כאנוס. עי' שו"ת רעק"א שחילק בין מתעסק של כל התורה כולה לבין מתעסק במלאכת מחשבת של שבת, שאם אין מלאכת מחשבת אינו עושה מלאכה כלל. אלא שמכיון שכשהלך לישון ידע שיש כלי כזה חייב באחריותו, וכ"ז לענין נזיקין דהאחריות לנזק היא המחייבת אותו אף שלא הזיק בידיים. וכמו שמצינו דמהתורה חייבים על נזקי ממונו כיון שאחריותם עליו. ק"ו גופו שמזיק שאחריותו עליו. ויתכן שגם בנ"ד יתחייב בנזיקין מדין ממונו, דגופו לא גרע מממונו, אך לא מדין גופו. ונפ"מ לד' דברים. (עי' מלחמות פרק המניח בסוגיא דזגגין אי גופו הוי כממונו. וצ"ע).

אך בשבת לא שייך לאסור על מה שעושה בשנתו. ולכל היותר הר"ז כמכניס עצמו למצב של אונס עי' בעהמ"א ומלחמות בתינוק דאישתפוך חמימיה בפרק ראד"מ. וכאן יש להקל יותר. עי' ב"ק (כ"ו ע"ב): הכיר בה ושכחה ועמד ונפלה לענין שבת מלאכת מחשבת בעיניו. ועי' תוס' שבת (י"א ע"ב ד"ה שמא ישכח). ולא נראה לחלק בין ישן לשוכח. מיהו יתכן שישן בנ"ד חמיר משוכח, כי תיכנן בכוונה שהמכשיר יפעל כשיישן. ועיין שפת אמת לשבת שם שפשוט בעיניו שחייט במחטו חמור משוכח אבן, כי החייט יוצא בכוונה מבעוד יום עם המחט, ולכן אפילו ישכחנה בערב חייב. ולדבריו ה"ה במי שהולך לישון בכונה על דעת כן שהמכשיר יפעל בשנתו. אך התוס' חולקים עליו. וכמו"כ י"ל שישן שאני כי אינו בר דעת כלל כשיישן. ולכן נראה שאין כאן מלאכת מחשבת בזמן הפעלת המכשיר, שלא מצינו שאדם עובר עבירה בשנתו. (עי' רמ"א י"ד סי' שע"ב ומש"כ בזה הגר"ש ישראלי בעמוד הימיני סי' ל"ז). ויש לצרף לענין זה דהדבר אינו פסיק רישיה גמור דלא